

duğunu çökertecek güç ve sertlikte bir cemiyetin başına geçti. (Sultan Mehmet Han'ın devleti genişliği bakımından büyük sayılmazdı. Anadolu yarımadasının yarısından biraz çoğu - Orta Anadolu'nun büyük bir parçasıyla Antalya'nın doğusunda bütün güney doğu, Doğu Karadeniz kıyıları sınır dışında—; Avrupa'da, Trakya, Bulgaristan ve bugünkü Yunanistan'ın bir parçası... Nüfusu da bir kaç milyonu geçmezdi.)

Fatih'in kılıç ve kol gücünün üstün ve sözünü geçirmeğe yardımcı olduğu doğrudur. Yalnız bu güç üstünlüğü kaba kuvvetten, sayı çokluğundan gelmiyordu. Osmanlılar savaştıkları milletlerden daha sağlam ve keskin kılıç, daha iyi silâh yapmasını, bunları yapan ustaları kullanmasını biliyorlardı. O çağların Türk'ü bu türlü yenilikleri hiç direnmeden, kolaylıkla alır, benimserdi. Havan yapılacağını Sultan Mehmed'in topçu ustasına kendinin tarif ettiğini yazarlar. Bu topu, bu kılıcı kullanan kolu yöneten kafa da, yukarıda canlandırmağa çalıştığım Osmanlı inanışının kafası, ne istediğini bilen, imanlı, ortak ülkeye adanmış kafa idi. Sultan Mehmet nicelik bakımından büyük sayılmayan, ancak nitelik bakımından çok üstün olan gücünün karşısında kolayca durulamıyacağı; onunla, kıtayı doiduran bütün Avrupa Hristiyanlığını yenebileceğini, eşsiz sezgisiyle biliyordu.

Biri Türkler, öteki Ermeniler arasında anlatılan iki hikâye, Türklerin Bizansı almağa azimli ve hazır olduklarını ve Bizansın Türklerce alınmasının Hristiyan topluluklarının kaçınılmaz bir alın yazısı olarak benimsendiğini göstermesi ilgi çekicidir.

Sultan Mehmet fetihten önce, tabaasının birbirlerine karşı duygusu ve temayüllerini öğrenmek için, kılık değiştirerek alış-verişe çıkmış. Bir dükkâna uğramış, bir şey isteyip almış. İkinci bir şey daha istediğinde bakkal; «Ben bugünlük siftah ettim, komşum ise henüz siftah etmedi. Onu da ondan alınız.» diye cevap vermiş. Gittiği öteki dükkânlarda da siftah etmiş olanlar kendini sif-

tah etmemiş olanlara yollamış. sonunda Sultan Mehmed, birbirini böylesine düşünen, böylesine bağlı bir halkla en güç işlerin bile yapılabileceğine kanaat getirmiş ve kararını vermiş.

Gene bir gün Bursa'da bir yerde, Fatih, Ermeni Patriğine rastlamış veya gidip görmüş. Patrik, önünde bir kitap, okuyormuş. Sultan Mehmed sormuş:

— Na yazıyor okuduğunuz kitapta?

— Bu şimdi okuduğum sayfada sizin, her ne ise, muradınıza ereceğinizi yazıyor, diye cevap vermiş Patrik.

— Muradım Bizansı almaktır, demiş Sultan Mehmed.

— Alacaksınız, kitapta öyle yazıyor.

Bunun üzerine Fatih, Bizansı aldığı zaman Patriği oraya getireceğine söz vermiş.

Her iki hikâye de yakıştırma olabilir, ama yakıştırma olup olmamaları mâna ve neticeyi değiştirmez. Çünkü yakıştırma hikâye-

ler de genellikle gerçeği yansıtır.

Fatih Sultan Mehmed'in fetihden sonraki tutum ve davranışlarının çoğunu da daha öncesinden devraldığı geleneğin, başında bulunduğu devletin ve cemiyetin ülkesinin, ülkesinin ve tabaasının yapısını kavrayarak onlara uygun hareket etme ihtiyacının, çok üstün yaratılıştaki bir önderin bütün bunları bilerek, dupduru, açıkça görerek kullanması gerçevesi içinde anlamağa, izahı çalışmamız doğru olur sanırım. Yoksa Fatih —bizim bugünkü meselelerimize bakarak— Türkiyeye Rönesansı getirme, büyük hoşgörülük, ilme saygı, bu yüzden patriğe saygı (Bir defa Fatih'e göre Patrik gerçek ilmi temsil eden biri değil, bâtıl bilinen bir hristiyanlığın temsilcisi sayılırdı), hele Batılılaşmağa özenmek gibi bir budalalığın gerçevesine sokmağa kalkmak onu anlamamak için hiçbir şeyi eksik bırakmamak olur.

Fatih

Toplar Roma'nın beynine çevrildiği
gün

Tekbir sesinin namluya aksettiği
gün

Şahit Ayasofya Mehmed'in
kudretine

Şahinlerin İstanbul'u fethettiği
gün

KENAN SEYİTHANOĞLU